

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-27)

DÜNYA KANSER GÜNÜ 4 ŞUBAT 2023

Kanser, vücudun neredeyse her dokusu veya organında başlayabilen, hücrelerin kontrolsüz bir şekilde büyüyerek yapılarının bozulması ve normal sınırları aşır vücutta diğer organlara yayılmasıyla ortaya çıkabilen geniş bir hastalık grubudur.¹ Dünya genelinde, 2020 yılında yaklaşık 20 milyona yakın kişi ilk defa kanser tanısı almıştır: 2020 yılında en çok meme kanseri tanısı konulmuş, kansere bağlı ölümlerin en sık nedeni ise akciğer kanseri olmuştur.²

Kanser, dünya genelinde ikinci önde gelen ölüm nedenidir. Kanser nedeniyle ölümlerin %40'ından fazlası, önlenabilir etkenlere bağlıdır: Korunma, erken tanı ve tedavi için uygun stratejilerle milyonlarca kanser nedeni ölüm önlenir. Kanser önlenmesi için kanser risk etkenleriyle hem bireysel hem de toplumsal olarak mücadele etmek gerekmektedir. En iyi bilinden kanser risk etkenleri şunlardır:³

- Alkol kullanımı
- Fazla kiloluluk veya şişmanlık (obezite)
- Sağlıksız beslenme
- Düzenli fiziksel egzersiz yapılmaması
- Tütün kullanımı
- İyonize radyasyona maruz kalma
- İş yerinde maruz kalınan bazı kanser yapıcı maddeler
- Kansere neden olan enfeksiyonlar

Her yıl dünyada 10 milyon insan kanser nedeniyle ölmektedir ve bu, HIV/AIDS, sıtma, verem nedeniyle ölenlerin toplamından daha fazladır. Kanser ölümlerinin %65'i dünyanın en az gelişmiş bölgelerinde meydana gelmektedir. Kanserden korunma, kanser tanısı, tedavisi ve bakıma hakkaniyetli erişim hayat kurtarabilir.⁴

Dünya Kanser Günü ilk kez 4 Şubat 2000'de Paris'te düzenlenen Yeni Binyıl İçin Dünya Kansere Karşı Zirvesi'nde gündeme gelmiştir. Paris Sözleşmesi kanser konusundaki araştırmaları teşvik etmeyi, kanseri önlemeyi, hasta hizmetlerini iyileştirmeyi, farkındalığı artırmayı ve küresel toplumu kansere karşı ilerleme kaydedecek şekilde harekete geçirmeyi amaçlamış ve her yılın 4 Şubat gününün Dünya Kanser Günü olması kararlaştırılmıştır.⁵

¹ [İnternet] https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 15.01.2023

² [İnternet] <https://gco.iarc.fr/> Erişim Tarihi: 15.01.2023

³ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/what-cancer> Erişim Tarihi: 15.01.2023

⁴ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/why-cancer> Erişim Tarihi: 15.01.2023

⁵ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/our-story> Erişim Tarihi: 15.01.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-27)

Dünya Kanseri Günü teması, 2022 yılında “Bakım Açığını Kapatın” olarak belirlenmiştir. Üç yıllık bu kampanya ile kanser bakım açığını kapatmaya yönelik küresel farkındalık oluşturmak için daha fazla katılım sağlanması hedeflenmekte, daha fazla fırsat ve etki hedeflenmektedir. ⁶

Dünya nüfusunun yarısı temel sağlık hizmetlerinin tamamına erişememektedir. Hakkaniyet açığı kanser tedavisi arayan insanların engellerle karşılaşmasına ve önlenemez ölümlere yol açmaktadır. Gelir, eğitim, coğrafi konum ve etnik köken, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, yeti yitimi, yaşam tarzına dayalı ayrımlar kanser bakımını olumsuz etkileyebilecek faktörlerden sadece birkaçı olarak vurgulanmaktadır. Kanser bakımı almada dezavantajlı gruplar tütün, sağlıksız beslenme, çevresel tehlikeler benzeri kanser risk faktörleri açısından da yüksek riskli gruplar olarak gözlenmektedir. Kanser bakımındaki açık, kanserli hastalar kadar, yakınları/bakım verenleri/işyerinde birlikte çalıştıkları kişiler üzerinden aslında herkesi etkiler. Öte yandan, kanser bakımındaki açığın kapatılabileceği, kanserli kişiler arasındaki eşitsizliğin değiştirilebileceği unutulmamalıdır.

Kanser bakımından hakkaniyet açığı, yüksek ve düşük gelirli tüm ülkeler için bir gerçektir ve hayatın her dönemindeki insanları olumsuz etkileyebilmektedir. ABD'deki rahim ağzı kanseri için beş yıllık sağ kalım ırksal farklılıklar nedeni ile %71 ile %58 arasındaki geniş bir yelpazede farklılık göstermektedir. Rahim ağzı kanseri ölümlerinin %90'ından fazlası düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmektedir. Kanserden ölümlerin yaklaşık %70'i 65 yaş ve üzerinde olup, bu grup etkin tedaviye ulaşma açısından çok sayıda engel ile karşılaşmaktadır. Çocukluk çağı kanserlerinde sağ kalım, yüksek gelirli ülkelerde %80'in üzerindeyken, düşük gelirli ülkelerde %20'ye kadar düşmektedir. Mülteci nüfusta, kanserlerin önemli kısmı ileri evrede tanı aldığı/alabildiği için, tedavi başarısı azalmaktadır. Trans kişilerde kanser taraması, nüfusun geri kalanından daha azdır.

Kanser bakımının önünde duran sekiz engel vardır: Cinsiyet ayrımcılığı, azınlıkların önündeki engeller, sosyoekonomik statü ve fakirlik ile ilgili engeller, kır-kent ayrımı, mülteci ve yerinden edilenlerin önündeki engeller, homofobi, transfobi ile ilgili ayrımcılık, yeti yitimi olan kişilerin bakımı ile ilgili engeller. Çözüm ise basittir ve “sağlıkta hakkaniyeti, hemen” sağlamak ile mümkündür.

Kanserde bakım açığı kaçınılmaz değildir. Sağlık hizmeti sunumu ve bakım sistemleri yeniden tasarlanabilir, kişinin kanser hakkındaki farkındalık ve bilgisi artırılabilir, hizmetlere erişimi kolaylaştırılabilir, erken tanı ve tedavi ile kanserli kişilerin sağ kalım ve yaşam kalitesi artırılabilir.

⁶ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/about/2022-2024-world-cancer-day-campaign> Erişim Tarihi:15.01.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-27)

Kanserli hastaların bakımındaki toplumsal hakkaniyetsizlik şu uygulamalarla azaltılabilir:⁷

- Halkın kanserden korunma konusunda eğitilmesi,
- Sağlık profesyonellerine, hakkaniyetsizliğin kanser bakımını nasıl etkilediği konusunda bilgi ve beceri kazandırılması,
- Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi,
- Politika ve programlarla sağlık olumsuz etkileyebilecek bazı sosyal ve ekonomik faktörlerin ele alınması,
- Kanser araştırmalarına ayrılmış kaynakların artırılması ve kaynakları daha etkin şekillendirmek için ulusal düzeyde kanser yükünün izlenmesi,
- Her ülkenin kendi ihtiyaçlarını ve kaynaklarını ele alan ülkeye özgü kanser kontrol planlarının uygulanması.

Kanser global bir halk sağlığı sorunudur. Toplum içinde ve toplumlar arasında kanser bakımında önemli farklılıklar, eşitsizlikler gözlenmekte ise de kanser risk faktörlerinden korunma, sağlıklı yaşam alışkanlıkları uzun dönemde kanser yükünün azaltılması için bugünden yapılacak planlamaların temeli olmalıdır.

Halen tanı almış kanserli hastalara bakım hizmeti sunumunda başarı için erken tanı, tedaviye erişim ve bakım açısından hakkaniyetin sağlanması hem bireysel sağlık hem de toplumlardaki hastalık ve ölüm yükünü azaltmak için anahtar rol oynayacaktır. Ülkelerin bu konuda işbirliği kadar, toplumsal planlama ve uygulamaların benzer amaçlar konusundaki eşgüdümü önemlidir.

Son 3 yıl içinde COVID-19 pandemisi kaynaklı olarak sağlık sistemlerinin aşırı yükü yanı sıra toplumsal kapanmalar, seyahat kısıtlamaları, kişilerin kapalı mekanlara girme kaygısı çok sayıda faktör nedeni ile kanserli hastaların tanılarının gecikmiş olması; hastaların düzenli kontrollerinde gecikme/ihmal/kayıplar yaşanmış olması; bakım eksikliği nedeniyle hastalık seyrinde olumsuzluklar, hatta erken ölümler olması yüksek olasılıktadır. Dolayısıyla, pandeminin kanserli hastaların bakımında var olan hakkaniyetsizliği daha derinleştirmiş olması mümkündür. Önümüzdeki 2 yılda kanser ile mücadelede toplumlar “kanserli hastaların bakım açığını kapatma” mücadelesinde pandeminin kısa ve uzun süreli etkilenimlerini de dikkate almalıdır.

HERKESE BAKIM,
İHTİYACI OLANA EN İYİ BAKIM.

ZİNCİRİN EN ZAYIF HALKASI NE KADAR GÜÇLÜYSE
ZİNCİR O KADAR DAYANIKLI OLACAKTIR.

⁷ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/close-care-gap> Erişim Tarihi:15.01.2023